

Стаття присвячена характеристиці причин формування граматичних, зокрема морфологічних, змін як підґрунтя інноваційних процесів у сучасній англійській мові, встановленню природи і першооснови змін у граматичному складі (морфологічного і морфолого-синтаксичного характеру), а також на лексико-семантичному і соціолінгвістичному рівнях англійської мови на етапі її сучасного становлення, розмежуванню форм функціонування англійської мови в британському та американському варіантах, кваліфікуванню інтралінгвістичних / екстралінгвістичних причин морфологічних (дієслівних) змін інноваційного типу в англійській мові.

Ключові слова: випадкове вживання, допоміжне дієслово, демократизація англійської мови, діалогічне мовлення, відповідник, офіційне / неофіційне листування, частотність вживання, початкова фраза, питальне речення, втрата лексичного значення, модальний еквівалент, модальне дієслово, нейтральне (літературне) мовлення, оказіональне вживання, фонетична редуція, смислова різниця, напівдопоміжне дієслово, спеціальний маркер, розмовний синонім, стилістичне маркування.

Available 3 August 2013.

Natalia Teslenko

УДК 81' 371: 367. 626. 3

REFERENTIAL SEMANTICS OF THE DEMONSTRATIVE PRONOUN *цѐй* AS A COMPONENT OF THE NOMINAL GROUP

*The article analyses a means of realization of the demonstrative pronoun *цѐй* as a component of the nominal group. The way of textual definiteness formation is defined as well as semantic components of the pronoun *цѐй* in case it is used in the nominal group based on syntagmatic and paradigmatic relations. According to the microtopics distinguished, the types of relations in the frame, which form the referential meaning of the pronoun, are presented*

*Keywords: anaphoric relation, deixis, semantic components of a pronoun, linear component, vertical component, object definiteness, frame relations, the definite reference of the pronoun *цѐй*.*

In the current studies in linguistics the pronoun has controversial often opposite definitions. The study of its semantics or separate functions of this lexical unit will allow to distinguish the common characteristics of the pronoun as a class or a group, on the one hand, and, on the other hand, to expand the knowledge about the ways of the pronoun's realization in speech aimed at studying language in terms of different linguistic theories, both referential and cognitive ones.

The semantics of the pronoun in different aspects was studied by such scholars as I.P. Vykhovanets, L.N. Synelnykova, V.M. Ozhogan, I.A. Sternin, O.V. Kravchenko, etc. A.P. Zahnitko, and M.Ya. Plyushch focused their attention on some peculiarities of this class of words.

The present article **deals** with the interaction of semantic components of the pronoun *цѐй* in the nominal group aimed at realization of its meaning in the context by means of paradigmatic and syntagmatic relations. It is quite obvious there is a determination of the main **task**, namely: analysis of paradigmatic and syntagmatic relations composing the classification of these relations as frames according to semantic and morphological characteristics of the elements of textual constructions.

Novelty of the paper is the study of functioning of the pronoun *цѐй* in the text based on the referential-cognitive approach to the textual constructions' analysis. **Theoretical value** of the article is that the principles of the object definiteness of the pronoun *цѐй* are formulated, the conception of object definiteness is offered, and the possibility of the textual material analysis based on the cognitive approach to the understanding of the semantic peculiarities of the pronoun *цѐй* use is suggested. **Practical value** is motivated by the fact that syntagmatic and paradigmatic relations in the constructions with the pronoun *цѐй* as a component of the nominal group are analyzed; there distinguished two types of relations according to the type of the construction correlating with the

pronoun (antecedent / quasi-antecedent). The first group comprises equivalence, synonymic, metaphoric, class-type relations, relations of indication and denomination and generalized-highlighting relations. In case the quasi-antecedent is present, the overlap of different types of relations and the non-direct correlation of the textual elements are observed, which form such frames as “situation – an element of the situation”, “the object (combined) – the possible object”, “the whole object – its part”, “situation – the name of the situation”.

The ability of a pronoun to reflect the reality is caused by its syntagmatic and paradigmatic relations. Respectively, the analysis of these relations specifies the characteristics of the class and reveals the peculiar functioning of a certain pronoun which will allow to develop the classification of the relations in the form of frames.

Paradigmatic relations of the pronoun ensure the actualization of the nominal group which comprises the pronoun. These relations are manifested due to the pronoun's ability to name a certain substance in different ways. In syntagmatics these names can be repeated, substitute each other or convey the generalized view of the situation.

The pronoun *цей*, functioning as an attribute to the substantive, creates a nominal group. Combining with a substantive the demonstrative pronoun *цей* actualizes it referring to the given time, space or object. Such interaction presents the deixis¹, which can be divided into spatial, temporal and object one [Кибрик]. Its deictic nature, first of all, presupposes the existence of the benchmark, correlating with which the space, time and object are actualized in the deictic centre, according to K. Bühler “I – here – now”. As for the pronoun *цей* the compulsory benchmark is the speaker with his or her physiological perception of proximity to him or her, moreover proximity of something real or unreal. It is sensory perception and the perceiving of something as being real or unreal that creates the condition for the use of the pronoun *цей*. Such point of view is traced to the works of I.A. Sternin, O.V. Kravchenko (see [Кравченко 2001], [Кравченко 2003], [Стернин 1997]). The pronoun *цей* expresses something evident, and correspondingly – known before or now. In such a way the category of definiteness is manifested, it is formally expressed in the text with the help of relations between the contextual microtopics.

Being in anaphoric relations the actualized pronoun in the nominal group becomes an anaphor and presents the linear semantic component of the pronoun *цей*. The nominal group itself is in syntagmatic relations with another denomination and in this way the anaphoric relation is realized. The described functions of this pronoun make it evident that it is a means of expressing definiteness, which determines the definite reference in the text, irrespectively to the degree of awareness of an object or referential / attribute usage (see A.P. Zahnitko [Загнітко 2006: 63-67]).

The vertical component correlates the pronoun to a certain textual element (microtopic) or with an outer reality determining the character of definiteness. Factually, the vertical component is the embodiment of the pronoun's anaphoric function. Providing the textual definiteness the pronoun *цей* as a component of the nominal group correlates with a certain microtopic and isolates the corresponding element in it which either belongs to the objective reality or is in the psychological sphere. In case microtopic does not have the precise correspondence to the pronoun *цей*, objectivity is achieved by the generalization of all the system to the content of the word which refers to the object. In such a way the object definiteness is created in the text. The character of the object definiteness as well as the way of correlation of the textual constructions is the subject of study in the borders of the definite reference of the pronoun *цей*.

An antecedent is a context traditionally related to a pronoun. Syntactically an antecedent can be represented by several types of constructions: individual words (1), word combinations (2), large pieces of text which can be presented by passages, compound structures (3).

(1) *Імператор повертався з півдня, ніхто не знав, де він з'явиться перше: у Госларі, улюбленій столиці його батька, який вибудував цей город на місці водяного млина, чи у Вормсі, чи в Майнці, чи в старовинній столиці германській Бамберзі...* (Загребельний 1975);

¹ Deixis (Greek *deixis* – reference) – referential function of lexical units which suggests the localization and identification of persons, objects, events, processes in relation to spatial and time context [Селіванова 2010: 112].

(2) *Ця дбайлива господиня, видно, педантично розмірено-ідеальна господиня ідеальної німецької родини, – «Начальник штабу вольного російського слова»?! (Іваненко 1977);*

(3) *За батареями йде піхота... Ідуть мінометники... Гренадери... Над ними клекотить небо, меркне блакить від бомб, а потім розчахуються обрії від їхньої власної канонади... І знову виривають коні тяжкі гармати й ляфети з чорноземлі і знову гримотять, обливаючись потом...*

Там, де пройшов цей «полк», лишається поле, здовбане й укрите вирвами, мов кратерами вулканів, залите кров'ю, засіяне черепами – їхніми власними... (Багрянний 1953).

Morphologically it can be a nominal group (4), a verb (5), an adverb (6):

(4) *Генріх мовби розвіював свою показну жалобу по імператриці поряд з цією тонкою дівчиною... Імператор дивувався, що й досі не міг збагнути, що саме тримає його коло цієї істоти, яка складається з самих ніг та золотистого волосся, якій так личать чорні шати, яка вміє слухати, але ще ліпше вміє говорити, заперечувати, сперечатися, виказувати дикий непослух (Загребельний 1975);*

(5) *Марії раптом захотілось присунутися ближче до господині дому, притулитись до плеча, обняти. Вона, звичайно, не зробила цього (Іваненко 1977);*

(6) *Умови відповідним способом припечатано, і після того Міці, причепуривши розкудочене від цієї операції пухнасте біло-кремове волосся, помагає докторові винести його валізу до хвіртки (Винниченко 1925).*

As we see, semantically the antecedent correlates the pronoun *цей* with the object (see (4)), the action (see (5)), quality of action (see (6)), and generalized object notion (see (3)). In such constructions the pronoun can be used with attributive words or without.

The peculiarity of the definite reference is the manner of formation the image of a referent. The formation of a pronoun *цей* pattern is determined by the necessity to express the object definiteness. The pattern consists of the referent microtopic, which is formally presented by the antecedent and the nominal part of anaphor. In other words, correlated microtopics form one referent. Thus, in case the definite reference of the pronoun *цей* is observed, both microtopics refer to one and the same object and function as its characteristics which can slightly differ.

Elements of the referent can be in different semantic relations, which according to O. Kibryk were called frame relations [Кибрик, Нариньяни 1987: 73]. In their anaphoric function the demonstrative pronouns present their relations in the definite nominal groups, which are verbal microtopic correlators (notional elements).

1. The equivalence relations are presented in the following cases:

a) the use of the repeated (tautological) descriptions:

(7) *Звернув на стежку, що бігла навскоси, так легше було для ноги. Цією стежкою підіймався йому назустріч хлопець (Шевчук 1983);*

(8) *Ба, ці сходи знайомі Андрієві, дуже знайомі, – сходи управління фабрики-кухні (Багрянний 1950);*

(9) – *Там...*

Тільки тепер це «там» сповнене було жаху, суцільного здригання, було в цьому щось таке потойбічне, що, не змовляючись, київські дружинники й саксонські рицарі вдарили своїх коней і кинулися за берези, і вже лиш там побачили, що сталося, тоді обскочили всю галявину, обнищпорили все довкола, оглянули кожну березу (Загребельний 1975).

2. Synonymic relations are manifested by using the contiguous notions, which function as synonymic descriptions because of both general paradigmatic relations and the context.

10) *Між бажанням держави і бажанням людей існує вічна суперечність. Але при розумних, добрих і вчених правителях ця прірва така вузька, що її можна завжди переступити (Іваничук 1968).*

3. Class-type relations:

(11) *Сьогодні вранці, коли він, яничар-ага, і анатолійський бейлербей Муса-паша вирішували долю великого візира в її світлиці, валіде не сказала, що зайде на султанську половину. Що надумала ця камінна жінка з очима кобри? (Іваничук 1968).*

4. Metaphorical relations:

(12) *Євпраксія, нехтуючи звичаєм, мала звичку в часи, вільні від дворових прийомів, блукати по палацу з розпущеним волоссям. Корона вінчала ці золотисті хвилі, вона втрачала свою тяжкість і символічність, сприймалася просто коштовною оздобою* (Загребельний 1975).

5. Relations of Indication and Denomination. These are relations when the top of the anaphor nominates the object or phenomenon introduced by the antecedent. Such type of relations is present:

a) between the proper name and the common name:

(13) *Роман горів як радісна свічка надії й безмежної віри в їхнє велике, героїчне призначення, ради якого можна терпіти все... Аж не вірилося, який великий заряд життєвого оптимізму, шаленої вітальної сили, кристалево чистої віри в свою правду й полум'яної любові до покривдженого народу свого було закладено в цю людину, в цю майже дитину, в цього юного романтика з блакитними очима, що одяг страшну військову уніформу з відзнаками «СС», сталевий тяжкий шолом і мусів цілі дні гупати на полігонах солдатськими чобітками* (Багрянний 1953).

Being realized in this way, relations of indication and denomination show the correlation between the class and the type or represent the frame “class – type”;

б) microtopics with the meaning of a process denoting action, quality of action, process:

(14) *Ваня несамовито закричав, – і цей покрик голосною луною покотився по рівчаку, – а потім рвонувся й побіг, залишаючи на сучку шматок сорочки* (Підмогильний 1919);

(15) *І рівчак мовчки вислухав наказ, а Ваня в цім мовчанні почув ніби урочисту обіцянку-присягу* (Підмогильний 1919).

The constructions (14), (15), in case the grammatical means of expressing these relations are ignored, can be united into one type as in both cases we can trace process relations overlapped with the nominal relations. In these constructions we single out the antecedent. Though, formally anaphor does not have verbal realization which is equal to the antecedent. However, in our opinion the difference in such constructions lays in the fact that certain constructions require their own categorization of the same notions.

6. Generalized-highlighting relations are revealed:

a) in constructions which denote the relations between the whole and the part:

(16) *Єпископ сотворив коротку молитву, на столах – важкі срібні миси, золотий посуд для пиття. Копчені гуси, печеня з хрінном, каплуни в розсолі, з часником, перепілки, голуби, лебеді, засмажені цілими в коронах, тепле пиво, меди-вина, які литимуться, мов на млинові кола. Ось сяде імператор за цей стіл і забуде все на світі* (Загребельний 1975);

б) in constructions with three-component referent:

(17) *Проста й широка вийшла в нього усмішка, Галя не встигла на неї зреагувати, бо на її лиці мимовільно спливла така ж усмішка, і вони, ці два однакові усміхи, напрочуд злагоджено поєдналися* (Шевчук 1983).

The type of semantic correlation described above (17) shows the existence of three components of the referent *усмішка, така ж усмішка, ці два однакові усміхи*. The pronoun *цей* is capable to generalize semantic elements of the two first descriptions and to have two antecedents. Constructions with two antecedents are not numerous in the text it is 4,4 % of the selected language material with the pronoun *цей* as the component of the nominal group.

Generalized-highlighting relations differ from the relations of equivalence semantically: the content of the notions in the antecedent and the content in the anaphor do not coincide. Formally the constructions differ by lexical or grammatical number: the relations of equivalence are expressed in the groups of antecedent and anaphor, which are characterized by identical semantic and grammatical number, generalized-highlighting relations demonstrate different number in the antecedent and anaphor.

In the previous constructions we observed the formation of frames with the help of the definite antecedent and anaphor. However, in the language material there are also other types of

antecedent (vertical component) – in the form of the extended descriptive construction. Such type of multiplicity correlated with the anaphor has been called quasi-antecedent [Кибрик, Нариньяни 1987: 86-87]. Between quasi-antecedent and anaphor we can observe the relations of other types, determined by the generalization and the definite object categorization of some notions with the help of the pronoun *цей*. In this case there is the overlap of different relations and the indirect correlation of textual components.

These relations are present in two semantic variants – frames with the primary meaning (18) and frames with the secondary meaning (19):

a) extended description with the definite description in the primary meaning:

(18) *На раді у Вормслебені маркграф Оттон Нордгеймський сказав про Генріха: «Він набудував силу неприступних кріпостей у наших місцях, укріплених самою природою, і розташував у них великі гарнізони своїх слуг, озброєних до зубів. І ці кріпості слугуватимуть не проти невірних слов'ян, які спустошують наші прикордонні землі, а проти нас, що ви всі незабаром відчуєте на собі. Майно наше викрадається й тягнеться в кріпості, з вашими доньками й жонами королівські міністеріали-фамулюси нав'язують злочинні стосунки. Вони примушують служити собі ваших рабів і вашу робочу скотину, а вас самих – носити на своїх благородних плечах усілякі тягарі. Та коли я подумаю, що ще жде нас попереду, то все перелічене видається дрібницею! Адже він має намір позбавити нас не частки, а всього нашого майна і роздати його своїм зайдам, а нас, вільних людей, примусити служити рабами у них». Ця промова записана в історії клірика Бруно (Загребельний 1975);*

б) extended description with the definite description in the secondary meaning:

(19) *Султаніч блазнював по кафедрях, на вулицях і в циганських притонах, поки Амурат замкнув його у в'язницю, щоб не плюгавив султанського роду. Дивна доля престолонаслідників. Вона не має середини, а тільки небо або пекло – золотий трон або ж смердюча тюрма.*

Регель знав, навіщо готується цей спектакль з Ібрагімом – треба рятувати династію (Іваничук 1968).

The relations between quasi-antecedent and anaphor can be presented as several referential types.

1. Situation-object type can be revealed in the pattern “quasi-antecedent – situation, anaphor – element of the situation”:

(20) *Говорячи про завоювання готів-датчан, називаючи учасників цієї війни, Й. Меурсій каже, що Струнич – вандальський король (Білик 1972);*

(21) *Я не міг припустити, щоб Мері не зворушила драма осліпленого в турецькій неволі Степана, його поворот на Україну, де в цю пору розігнано Січ і запроваджується кріпаччина, несподівана зустріч засмученої розлукою Ярини з коханим, але вже сліпим Степаном, і, нарешті, незвичайний їхній шлюб (Антоненко-Давидович 1960).*

The multiplicity of quasi-antecedent correlates with the multiplicity of anaphor and can be presented as the frame “situation – an element of the situation”.

2. Object-object type is present when the quasi-antecedent is an object and the anaphor is a possible object predicted in the quasi-antecedent.

(22) *Петро теж засміявся, почувши нарікання, репліку й сміх, надто ж засміявся тому, що цей голос зринув ніби зумисне у відповідь на його думку про Романа, лише це не був Роман, це був тільки його дух, трохи, правда, злобний (Багрянний 1953).*

The multiplicity of quasi-antecedent and the multiplicity of anaphor are presented in the frame “object (combined) – a possible object”.

3. Object-metonymical type is sequentially stated when the quasi-antecedent denotes an object, the anaphor presents the metonymical phrase:

(23) *Граф Елленберг згоджується дати дозвіл на арешт Фрідріха. Він згоджується, але зараз же кличе графиню до себе в кабінет...*

Ах, вона знає вже, про що буде мова, про що так моторошно мовчать ці одвислі

жовто-сірі щоки (Винниченко1925).

The multiplicities of the quasi-antecedent and the anaphor are related metonymically. This type of relations according to the formal quantity of words in the quasi-antecedent should be regarded as antecedent. However, non-direct correlation does not present such possibility, as here the anaphor is only the object, predicted in the quasi antecedent. One more type of such relations is singled out on the basis of the fact that both lingual descriptions are used as one and the same object in the sentence but with different characteristics that form the frame “object – part of an object”.

4. General-nominal type comprises the cases when the quasi-antecedent is a description of a situation and the anaphor names it, qualifies it in this way or another:

(24) *«Всі гості за законом скіфської поштивості, підводилися з-за столів, здоровили нас повними келихами й цілували кожного».*

У цій картині теж неважко вгадати щедру до гостей слов'янську душу (Білик 1972);

(25) *Старші Кузьміни-Караваєви, мабуть, уявляли собі в загальних рисах **моє походження** і мій домашній побут, але з делікатності чи не бажаючи зачепити моєї амбіції ніколи не заводили мову на **цю дразливу тему*** (Антоненко-Давидович 1960).

The multiplicities of the quasi-antecedent and anaphor create the frame “situation – name of the situation”.

The study of means of representation of the definite reference showed that in the Ukrainian language the definiteness is not occasional, but it is conditioned by the structure of the text and the content of the utterance. In the Ukrainian language the object definiteness is expressed by the identifiers which can be found in different sentences or in one and the same sentence, that is why the definiteness is not associated with the division of the text into independent sentences but is conditioned by the presence of frames and frame relations.

The multiplicities which form the frame can be included in the constructions which extend the sentence – appositions and qualifying elements. The pronouns used can also express the referential object definiteness.

(26) *Європа й Америка, цей пантеон вищої людської цивілізації, повинні підпасти під залежність од одсталі, напівварварської частини земної кулі* (Винниченко1925).

The attributive use, except textual anaphoric realization, can also have situation-deictic one. Situation-deictic realization of the nominal group is present when the antecedent is not implied in the text. As, for example:

(27) *Коли тебе дванадцятилітньою вивезено з рідної землі, кинуто в **ці мокрі гори**, позбавлено надій, доведено до розпачу, коли ти, здавалося, назавжди загубилася в горах і коли зненацька доля порятувала тебе від забуття і! підняла на ту височінь, з якої можна б озирнутися назад, то що побачиш там?* (Загребельний 1975).

The phrase *ці мокрі гори* is used by the author in the beginning of the text. This example illustrates such meaningful element of the pronoun as psychological proximity. It is realized in the beginning of the text and is aimed at creating “presence” effect for a reader, the addressee in the author’s psychological sphere.

Another way of the situational-deictic realization is present in the oral informal speech when a speaker correlates the pronoun with the definite object. In this situation the pointing gesture is possible. The situational-deictic use of the pronoun *цей* is used in such constructions as:

(28) *Але чому ніхто не обурюється, що **цього білого коня**, на якому зараз їде Ібрагім, узяв у персидського шаха хоробрий Амурат, а великий алмаз на білій чалмі султана – емблема підкореного Багдада?* (Іванчук 1968).

In the example (28) the element of the construction *цього білого коня*, which is the verbal correlator of the concrete object indicator, manifests the situation-deictic use, studied in the passage above. A speaker visualizes the situation of the Ibrahim’s departure perceived by him. The next part of the construction, which is also correlates with the nominal group, introduces another antecedent which does not function as the basic component of the object definiteness but gives additional characteristics. It is quite obvious that we deal with the syncretic formation of the pronominal

concept. The primary basic filling the pronoun with the object definiteness is situation-deictic; the secondary filling the pronoun with the additional characteristic is anaphoric.

Situation-deictic type of relations demonstrates the realization of the basic characteristic of the pronoun *цей* i.e. the object definiteness in the syntactic patterns aimed at emphasis of real or imaginary proximity.

So, the category of definiteness represented in the text with the help of the pronoun *цей* is characterized by the object definiteness that requires the object categorization of action, quality of action, generalized object notion. The definiteness is not random; it depends on the absolutely obvious factors of the textual structure. These factors are the present relations, which are analyzed in the article according to the semantic and morphologic characteristics of its components.

The use of the pronoun *цей* as a component of the nominal group covers only the part of the semantic frame relations. The pronoun *цей* requires **the further study**, especially the problem of its controversial categorization in case of its independent use.

References

Вихованець 1988: Вихованець, І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті [Текст] / І. Р. Вихованець. – К. : Наукова думка, 1988. – 256 с.

Загнітко 2006: Загнітко, А.П. Сучасні лінгвістичні теорії : Монографія [Текст] / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2006. – 338 с.

Кибрик: Кибрик, А.А. Дейксис [Текст] / А. А. Кибрик // Онлайн енциклопедія Кругосвет. – Режим доступу : http://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/lingvistika/DEKSIS.html. – Название с экрана.

Кравченко 2001: Кравченко, А.В. Знак, значение, знание. Очерк когнитивной философии языка [Текст] / А. В. Кравченко. – Иркутск : Издание ОГУП, 2001. – 261 с.

Кравченко 2003: Кравченко, А.В. Феноменология и когниция в семантике русского *это* [Текст] / А. В. Кравченко // Сборник докладов Международной конференции [«Когнитивное моделирование в лингвистике»], (September 1-7, 2003). – Varna. – С. 229-237.

Кибрик, Нариньяни 1987: Моделирование языковой деятельности в интеллектуальных системах [Текст] / [под. ред. А. Е. Кибрика, А. С. Нариньяни]. – М. : Наука, 1987. – 280 с.

Плющ 1997: Плющ, М.Я. Референційні аспекти семантики займенників [Текст] / М. Я. Плющ // Проблемні питання синтаксису : [зб. ст. ЧДУ]. – Чернівці, 1997. – С. 3-6.

Селіванова 2010: Селіванова, О.О. Лінгвістична енциклопедія [Текст] / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2010. – 844 с.

Стернин 1997: Стернин, И.А. К проблеме дейктических функций слова [Текст] : автореф. дис. ... канд. филол. н. / И. А. Стернин. – М., 1973. – 200 с.

Sources and Abbreviations

Антоненко-Давидович 1960: Антоненко-Давидович, Б. Слово матері [Текст] / Б. Антоненко-Давидович. – Режим доступу : <http://www.ukrlib.com.ua/books/printzip.php?id=1&bookid=1>. – Назва з екрана.

Багрянний 1950: Багрянний, І. Сад Гетсиманський [Текст] / Багрянний Іван. – Режим доступу : <http://www.ukrlib.com.ua/books/printthebook.php?id=3&bookid=4>. – Назва з екрана.

Багрянний 1953: Багрянний, І. Огненне коло [Текст] / Багрянний Іван. – Режим доступу : <http://www.ukrlib.com.ua/books/printthebook.php?id=3&bookid=2>. – Назва з екрана.

Білик 1972: Білик, І. Меч Арея [Текст] / Білик Іван. – Режим доступу : <http://ukrlib.com.ua/books/printzip.php?bookid=1&id=7>. – Назва з екрана.

Винниченко1925: Винниченко, В. Сонячна машина [Текст] / Винниченко Володимир. – Режим доступу : <http://ukrlib.com.ua/books/printzip.php?id=123&bookid=9>. – Назва з екрана.

Іваненко 1977: Іваненко, О. Марія [Текст] / Іваненко Оксана. – Режим доступу : <http://www.ukrlib.com.ua/books/printzip.php?bookid=0&id=45>. – Назва з екрана.

Іваничук 1968: Іваничук, Р. Мальви [Текст] / Іваничук Роман. – Режим доступу : <http://www.ukrlib.com.ua/books/printzip.php?id=46&bookid=0>. – Назва з екрана.

Загребельний 1975: Загребельний, П. Євпраксія [Текст] / Загребельний Павло. – Режим доступу : <http://www.ukrlib.com.ua/books/printzip.php?id=131&bookid=5>. – Назва з екрана.

Підмогильний 1919: Підмогильний, В. Ваня [Текст] / Підмогильний Валер'ян. – Режим доступу :

<http://www.ukrclassic.com.ua/katalog/p/pidmogilnij-valer-yan/452-valer-yan-pidmogilnij-tvori>. – Назва з екрана.

Шевчук 1983: Шевчук, В. Дім на горі [Текст] / Шевчук Валерій. – Режим доступу : <http://www.ukrlib.com.ua/books/printzip.php?id=97&bookid=0>. – Назва з екрана.

*У статті проаналізовано один зі способів текстової реалізації займенника **цей** у складі іменної групи. Визначено характер формування текстової означеності, семантичні складники значення займенника **цей** за умови його вживання у складі іменної групи на основі синтагматичних та парадигматичних відношень. За виділеними мікротемами подано типи відношень за фреймом, що формують референційне значення займенника.*

*Ключові слова: анафоричний зв'язок, дейксис, семантичні складники займенника, лінійний складник, вертикальний складник, предметна означеність, відношення за фреймом, означена референція займенника **цей**.*

Available 20 September 2013.

Olena Vazhenina

УДК 811.161.2'373.7:82-17

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ВИМІРИ ФРАЗЕОЛОГІЧНОЇ ОДИНИЦІ

The article deals with the study of the features of phraseological units of Ukrainian language in line with the new scientific paradigm. Activation of idiomatic studies in terms of national-cultural connotations, pragmatics and psycho-cognitive and ethno-cultural aspects are considered.

Keywords: phraseological unit, cultural background knowledge, cognitive linguistics.

Існування в мові сталих виразів, що являють собою унікальний лінгвістичний феномен, який має яскраву виразність, образність та емоційність, привертає увагу дослідників протягом тривалого часу. Не міг залишитися поза увагою і той факт, що для опису одних і тих самих фрагментів мовної дійсності паралельно можуть використовуватись як нефразеологічні, так і фразеологічні одиниці, тобто ситуацію описують сукупності рівнозначних за статусом, але різноформованих за структурою мовних знаків. Нефразеологічні та фразеологічні одиниці мирно співіснують і разом заповнюють семантичний простір, причому з причин простої мовної доцільності ці одиниці ніколи не накладаються повністю одна на одну, а є лише дотичними чи такими, що частково перетинаються. До того ж, фразеологізми понятійно співвідносяться не з усім обширом лексики, а лише з тією її частиною, яка є конотативно забарвленою, виражає відношення людини до дійсності, а не просто іменує її. Фразеологізми доповнюють і збагачують мову такими оцінно-експресивними засобами, яких не вистачає і які здатні досить докладно описати фрагмент позамовної дійсності, чого не можна здійснити в межах лексичної номінації [Бердникова 2000: 28]. Необхідно мати на увазі, що й саме іменування є не тільки процесом позначання, але й процесом пізнання [Кунин 1970: 5].

Крім класичних досліджень із фразеології (І.К. Білодід, Л.А. Булаховський, В.В. Виноградов, С.І. Ожегов, О.О. Потебня та ін.), у вітчизняному мовознавстві з'являються цікаві дослідження, присвячені місцю фразеології в системі мови (Я. Баран), фраземіці в системі ідіостилю (Ю. Кохан, Л. Щербачук), фразеографічній ідеографії (Ю. Прадід), фразеологізованим реченням (М. Личук), культурно-національній конотації, прагматиці (Л. Мельник), фразеології як вираженню національного менталітету й джерелу народознавства (О. Майборода, О. Назаренко), модифікації фразеологізмів (Л. Давиденко),